

Inspireren

Ondersteunen

Uitdagen

Een slimme kleuter in mijn klas...Wat nu?

Birgit Gypen
Basisschool Sancta Maria

Universiteit
Antwerpen

Vlaanderen
verbeelding werkt

UNIVERSITEIT
GENT

TALENT

KU LEUVEN

Feit of fabel?

1. Als een CSF-kleuter tevreden is met het standaard aanbod, moet je het toch verplichten om moeilijker opdrachten te doen, ook al heeft het kind daar zelf geen nood aan.
2. Laat kleuters toch gewoon spelen. Uitbreiding is pas nodig in de lagere school.
3. Bij een kind dat op sommige vlakken niet zo ver staat, geven we beter nog geen uitbreiding, maar gebruiken we de extra tijd om te werken aan de zwakke punten.
4. Soms gebeurt het dat wij niets merken in de klas, en dat de ouders toch aangeven dat hun kind meer uitdaging nodig heeft. Dat komt omdat sommige kinderen zich sterk aanpassen om niet op te vallen.
5. Ik bied heel wat smart games en spelletjes met letters en cijfers aan, maar er wordt niet naar omgekeken. Dus het is duidelijk dat dit kind geen nood heeft aan uitbreiding.
6. Dit kind wil al leren lezen en schrijven, dus ga ik dat aanbieden in mijn kleuterklas.
7. Een kleuter die te snel vooruitgaat en al met leerstof lagere school wil bezig zijn, kan je beter wat afremmen, anders wordt het later saai in de lagere school.
8. Materialen van een hogere kleuterklas lenen kan je beter niet doen, want wat moet die leerkracht dan aanbieden als dat kind daar later zit?
9. Een CSF-kleuter kan je herkennen aan zijn goede prestaties.
10. Dit kind kan al heel veel, maar dat komt omdat de ouders er zo hard mee bezig zijn thuis.

Aanpassingen voorzien: Voor wie?

Sterke kleuter? Wie bedoelen we?

- Veel verschillende begrippen en onderverdelingen: hoogbegaafd / ontwikkelingsvoorsprong / sterk / intelligent / ...
- Veel verschillende manieren om dit op te merken: observatie in de klas / melding door ouders / IQtest / ...

- **Onze doelgroep: Cognitief sterk functionerende kleuters ('CSF-kleuters')**
= Kleuters met sterke cognitieve vaardigheden en/of sterke schoolse vaardigheden, *die al dan niet tot uiting komen*

= Kleuters die extra uitdaging nodig hebben, ook al presteren ze op dat moment niet zo goed!

Vrije observatie

Kijk HOE ik leer! (Proces, allerbelangrijkste!)

- bv. snel van begrip
- abstract kunnen denken
- originele of creatieve oplossingen
- snel verbanden zien

...

=> LEERKENMERKEN

Kijk WAT ik al kan of weet! (Product)

- bv. voorsprong op vlak van taal, rekenen,...
- veel algemene kennis hebben

...

Let ook op:

- Hoe* gaan ze om met de opdrachten, hoeken, materialen? makkelijk, snel klaar, ...
- maar ook: geen interesse, er zich snel vanaf maken,...
- Wie* kiest er voor een moeilijker aanbod?

Aangepast aanbod: Waarom?

Waarom laten we ze niet 'gewoon spelen'?

- Snellere ontwikkeling heeft als gevolg:
  - Sneller materiaal doorgrond, sneller er mee uitgespeeld
  - Vaak al nood aan / klaar voor intentioneel leren (<=> spelen = incidenteel leren)
  - Nog wel nood aan spel, maar:
    - op ander niveau
    - met ander materiaal
    - met andere kinderen (ontwikkelingsgelijken)
    - uitgaande van andere interesses

=> 'Gewoon spelen' met het standaard aanbod vinden deze kinderen niet altijd even leuk

- Spelen is prima, maar dan wel met spel waar hun welbevinden en betrokkenheid goed zit, daarom aanpassingen nodig

Aangepast aanbod in de klas

- **Doel?**

Welbevinden

Cognitieve ontwikkeling

Vaardigheden

- **Wanneer een aangepast aanbod?**

Kan op veel momenten en in veel activiteiten

Maar: maak selectie (hou het haalbaar voor jezelf)

Op naar aangepast aanbod: 5 technieken

Een aanbod op maat samenstellen

Bedoeling:

- NIET: Elke activiteit verrijken: want niet haalbaar
- WEL: Aanbod op maat samenstellen

Rekening houdend met jezelf

Rekening houdend met het kind in kwestie

Voor wie?

- Open stellen voor iedereen
  - Anders 'elitair' groepje
  - Anders voelt kleuter in kwestie zich soms geïsoleerd
- Extra voordeel: kan ook werken als signalering voor andere CSF-kleuters

Tip 1: Rekening houden met interesses

Richtvragen:

- Wat doet dit kind graag? (welke hoeken, activiteiten,...)
- Op welke momenten merk je dat het kind zich verveelt?
- Op welke vlakken is de voorsprong het grootst?

=> Begin daar, en hou het zo haalbaar voor jezelf!

Valkuil:

- Standaard aanbod voor 'DE' CSF-kleuter, bv. Smartgames, opdrachten met letters of cijfers,...

Voordeel:

- Deze aanpassingen leveren het meeste rendement op
  - Kind doet dit graag, dus zal er ook echt willen spelen
  - Storend gedrag vermindert op die momenten

Tip 2: Af en toe niet mee doen

Voordelen:

- Geen opdrachten meedoen waar ze niets meer uit leren
- Ruimte en tijd creëren voor meer uitdagende activiteiten

Alles schrappen wat ze al kennen en kunnen?

- Nee, soms ook andere doelen
- Nee, soms wil kind gewoon graag meedoen om hij dit leuk vindt => ook ok!
- Nee, verbinding met de groep is ook belangrijk

Voorbeelden:

- Werkblaadjes
- Kringmomenten rond rijmen, beginletter,...
- Onthaal

Tip 3: Kinderen goed combineren

Combinatie bepaalt

- niveau van activiteit
- of je doelen bereikt kunnen worden

Zeker belangrijk als...

- er samengewerkt moet worden
- je cognitieve doelen stelt

Niet **ALTIJD** CSF-kleuters groeperen, apart van de anderen

- Ook situaties waarbij dit niet nodig is
- Altijd samen kan stigmatiserend werken

Voorbeelden (wanneer je dit best wel doet):

- Gezelschapsspelletjes
- Vrij spel in hoeken of met materialen, met verrijkende input

Tip 4: Moeilijkere opdrachten of vragen aanbieden

Belangrijk: Nagaan of aanbod **echt in de zone van naaste ontwikkeling** is van dit specifieke kind.

- Kijken hoe vlot het gaat
- Ouders bevragen
- Vertrekken vanuit gegevens kindvolgsysteem

Denk ook aan kinderen met **zeer grote voorsprong!**

- Niet alleen activiteiten voor kls. van 1 jaar ouder, maar ev. ook verder denken

Voorbeelden:

- Kringmoment splitsen in lettergrepen: 'zoek 5 woorden met 1 lettergreep, 5 met 2, enz...'
- Onthaal:
  - 'Welke dag is het over 16 dagen?'
  - 'Ga buiten temperatuur meten en zet uit in een grafiek'
- Werkblaadje: opdracht aanpassen of ander blaadje geven

Tip 5: Open opdrachten of vragen aanbieden

Wat?

- Opdrachten die op veel manieren en veel niveau's in te vullen zijn.
- Elk kind kan deze op zijn niveau uitwerken, dus ook geschikt voor CSF-kleuters

Voordeel:

- Dezelfde opdracht als de anderen, niet weer iets aparts

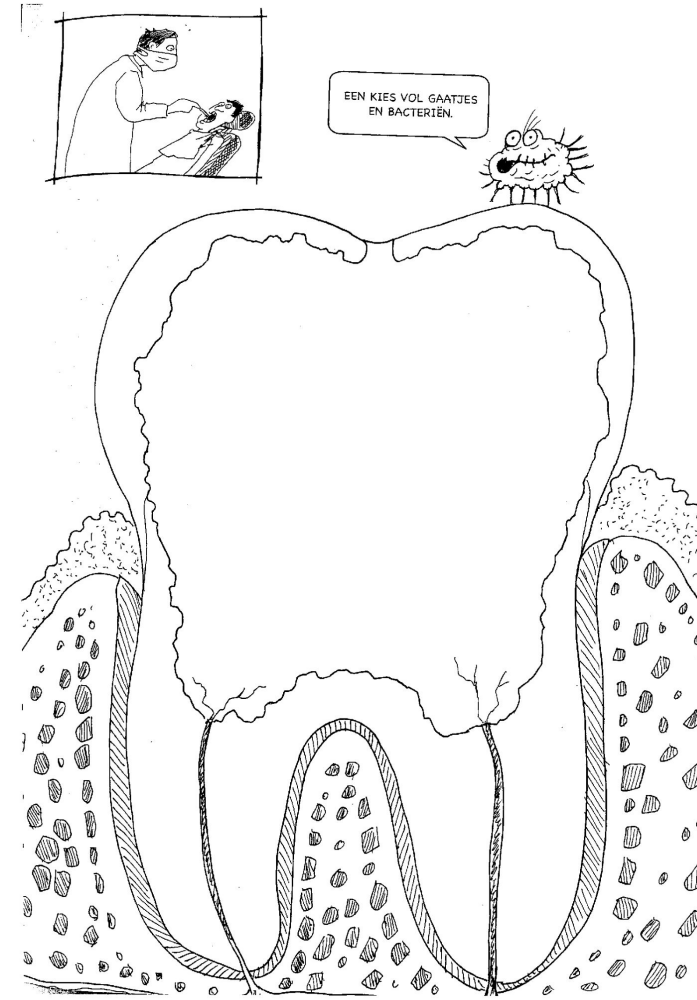
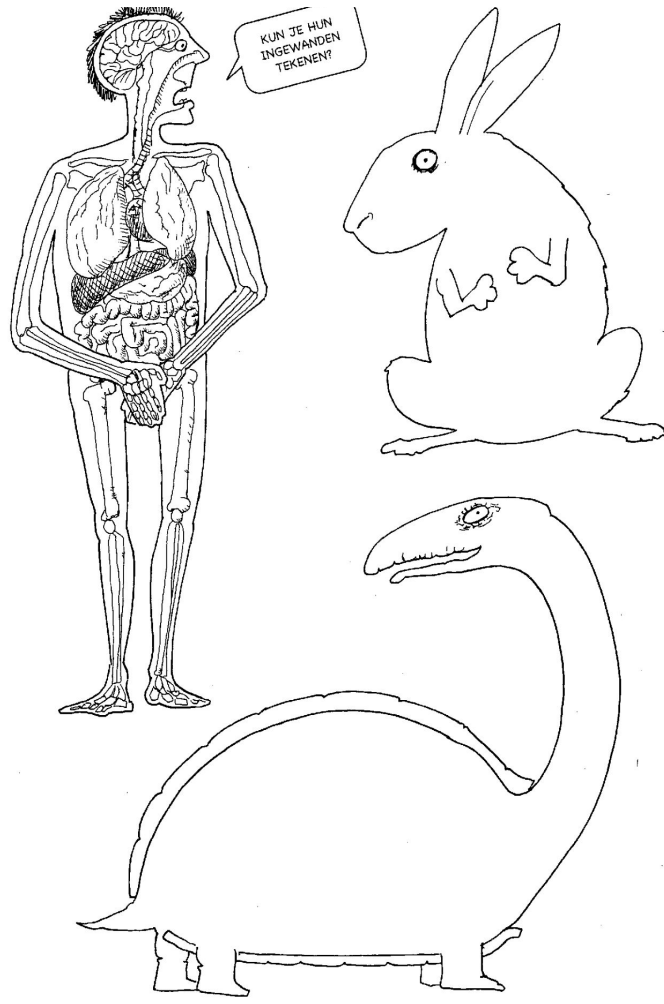
Voorbeelden:

- Verhaal: 'hoe zou het verder kunnen gaan?'
- Werkblaadje: bedenk zoveel mogelijk verschillende opdrachten bij dit werkblaadje
- Poppenhoek: situatie klaarzetten, 'wat is er gebeurd'?
- Spel met 'loose parts'

Voorbeeld: Uitdagende tekenopdrachten

Let op: geen fijnmotorische uitdaging, maar wel cognitieve uitdaging!

Handige tools voor open opdrachten

- Denksleutels
- Taxonomie van Bloom
- Denkvierkanten
- Mind-opdrachtkaarten
- ...

=> Meer uitleg volgt nog

5 technieken toegepast

Kringmomenten

Moeilijkere opdrachten:

- 'Welke dag was het eergisteren?'
- Thermometer aflezen i.p.v. enkel te kijken of het zonnig is
- Boek op niveau van dit kind laten voorlezen door een ander op het moment dat jij een gemakkelijker boek voorleest

Open opdrachten:

- Hulpmiddelen: denksleutels, taxonomie van Bloom
- 'Hoe zou het verhaal kunnen verder gaan?'
- 'Hoe hadden ze dit probleem ook kunnen oplossen?'

Af en toe niet meedoen:

- Even een boek lezen of een filmpje rond het thema bekijken terwijl de anderen rijmen
Nadien terugkoppelen naar de klas indien mogelijk (bv. filmpje rond de ruimte bekijken, nadien uitleggen wat je geleerd hebt)

Werkblaadjes

- Moeilijkere opdrachten:
- Nagaan of aangeboden werk wel **echt** in de zone van naaste ontwikkeling is van dit specifieke kind. Eventueel ook verrijkingwerk van 1 of 2 of ...jaar hoger aanbieden
  - Lenen van hogere klassen, ev. zelfs van lagere school

Open opdrachten:

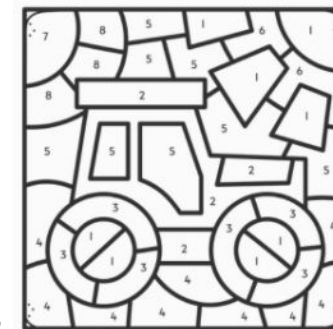
- Bv. zelf een nieuwe opdracht bedenken bij een bepaald werkblad
- Zelf een werkblad maken voor andere kinderen rond een bepaalde opdracht

Soms niet meedoen:

- Schrappen wat het kind al kan! (dit kan heel veel zijn!)

Werkblaadjes aanbieden aan wie daar al aan toe is:

- Sommige kinderen zijn al heel jong dol op werken op papier. Zelfs in de instapklas kunnen werkblaadjes voor deze kinderen een goede verrijking zijn. Vergeet niet de nodige aanpassingen te doen (fijne motoriek...)

Aanbod in hoeken en aan tafel

Moeilijker opdrachten:

- Nagaan of aangeboden werk wel **echt** in de zone van naaste ontwikkeling is van dit specifieke kind. Eventueel ook verrijkingswerk van 2 of meer jaar hoger aanbieden
- Lenen van hogere klassen

Open opdrachten:

- Denksleutels, Bloom, mind-opdrachtkaarten,...
- Open creaopdrachten: vrij knutselen, tekenprent met open tekenopdracht,..
- Open bouwopdrachten

Rekening houden met interesses:

- Meeste kans dat je aanbod met beide handen aangegrepen wordt
- Niet elke CSF-kleuter is geboeid door letters en cijfers, maakt graag werkblaadjes, ...

Kinderen goed combineren:

- Kansen geven tot samenspel met kinderen die ook mee kunnen in dit denkniveau, ook in de hoeken oog hebben voor goede combinatie van kinderen

Handige tools voor open opdrachten

Taxonomie van Bloom

Zes denkniveau's:

Minder complexe opdrachten (vroeger: Lagere orde)

- Meestal maar één juist antwoord
- Eenvoudige denkprocessen
- 3 niveaus: onthouden, begrijpen en toepassen

Meer complexe opdrachten (vroeger: Hogere orde)

- Meerdere antwoorden mogelijk
- Meer complexe en abstracte denkprocessen
- 3 niveaus: analyseren, evalueren en creëren
- Goede basis voor het bedenken van open verrijksopdrachten

Taxonomie van Bloom

Onthouden

- Hoe heet dit? Wat is dit? Wie is dit? Wanneer was dit?

Begrijpen

- Leg uit. Wat betekent dit? Wat gaat er nu gebeuren? Wat hoort bij wat? Geef een voorbeeld.

Toepassen

- Zoek er prentjes bij. Maak met een ander materiaal. Leg bij mekaar. Sorteert. Vul aan. Maak er een tekening over. Reken uit. Leg uit aan je klasgenoten.

Analyseren

- Wat moet je eerst doen? En daarna? Waarom gebeurde...? Iets in mekaar steken of uit elkaar halen. Onderzoek. Maak categorieën. Wat is het verband tussen ... en ...? Wat is het verschil tussen ... en ...?

Evalueren

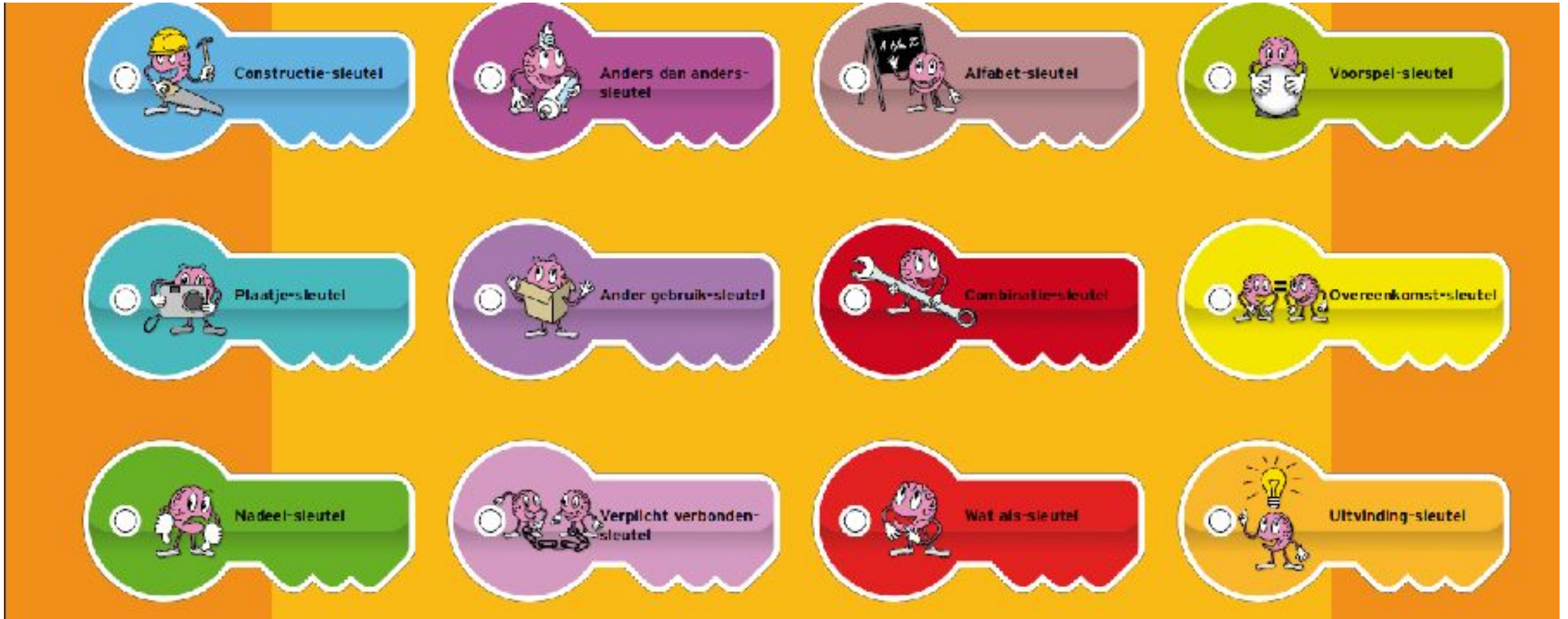
- Wat vind je beter? Wat kies je? Wat vind je van....? Is er een oplossing voor ...?

Creëren

- Ontwerp. Verzin. Vind uit. Bedenk. Wat zou er gebeuren als...? Op hoeveel manieren kan je ...?

Denksleutels

Denksleutels

Bedenk vragen waarop alleen het volgende antwoord mogelijk is:

Sinterklaas en zijn pieten

Het Sinterklaasfeest

De stoomboot van Sinterklaas

Zeven pepernoten

Bedenk vragen met het woord ...waarop alleen het antwoord... mogelijk is

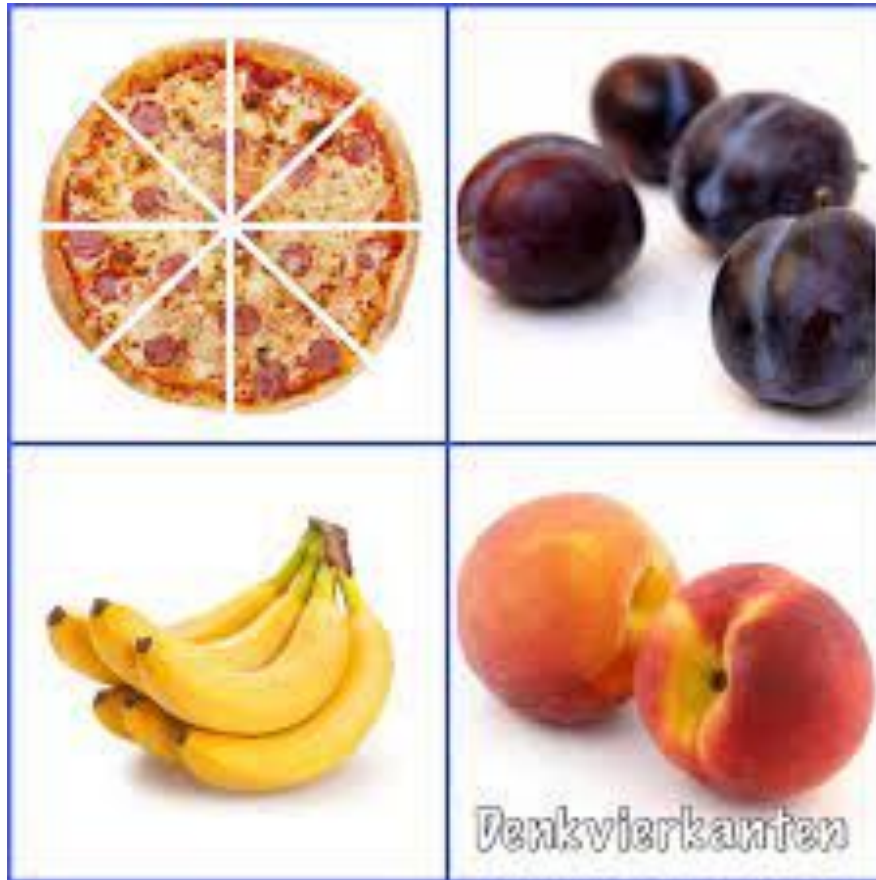
Sinterklaas ...

Ja, maar niet als hij ziek is

Het manke paard van Sinterklaas ...

Nog niet, maar misschien als hij beter is

Denkvierkanten: Wat hoort er niet bij en waarom?

Mind-opdrachtkaarten

mind-opdrachtkaart Sinterklaas

Voorbeeld

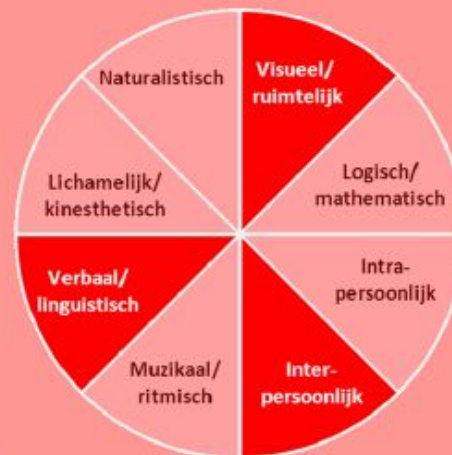
Zwarte Piet met een mijter op, één gevuld paar schoenen en één leeg paar, er rent een kind achter de Sint aan.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Beginnende geletterdheid

Beginnende gecijferdheid

Motoriek

- Verzin een ongebruikelijke situatie in de poppenhoek.
- Laat het kind verschillende redenen daarvoor bedenken.
- Kies 1 reden en laat de situatie uitspelen.

Aandachtspunten materiaal

Hoe aan materiaal geraken?

- Eerst kijken in eigen klas, dan pas gaan lenen of kopen
- Niet alleen denken vanuit ‘moeilijke spelletjes aanbieden’, maar breed genoeg verrijken!
Extra materiaal vaak niet nodig...

Eigen materiaal:

- Anders gebruiken (bv. drie puzzels mengen, puzzel ondersteboven maken,...)
- Aanpassen (bv. werkblad spiegelen: veel meer details erbij tekenen)
- Kosteloos materiaal vaak ideaal voor verrijking hoeken

Moeilijker materiaal:

- Lenen in hogere klas
- Kind laten meespelen in hogere klas
- Aangepast materiaal aankopen (bv. grote letterstempels)

Aandachtspunten materiaal: tips bij aankopen

- Aankoop vooral nuttig voor specifieke materialen
  - Bv. grote letterstempels
  - Bv. boek met open tekenopdrachten
- Vaak leuk om 2x of 3x hetzelfde te hebben (bv samen Smartgames spelen)
- Geen rekening houden met leeftijd op verpakking, geldt enkel voor een ‘gemiddeld’ kind
- Materiaal moet :
  - Veilig zijn voor klasgenootjes
  - Hanteerbaar voor kind met cognitieve voorsprong maar geen motorische voorsprong
- Klein budget?
  - Denk ook eens aan rommelmarkten, tweedehandsbeurzen,...

Leren lezen – schrijven –
rekenen?

Letters en cijfers als signaal?

- **Al kunnen lezen, schrijven, rekenen kan ook signaal zijn**
  - ...maar niet elk cognitief begaafde kleuter kan dit !
    - => hangt af van interesses
  - ...maar niet elke kleuter die dit kan, toont dit!
    - => mogelijk aanpassingsgedrag
- **Vaak verkeerd gebruikt als argument om aan te tonen dat kleuter toch niet zo sterk is 'omdat hij dat nog niet kan'**
  - ... voorsprong => kan op CSF wijzen
  - ... geen voorsprong => maakt je niet wijzer, verder zoeken a.d.h.v. leerkenmerken

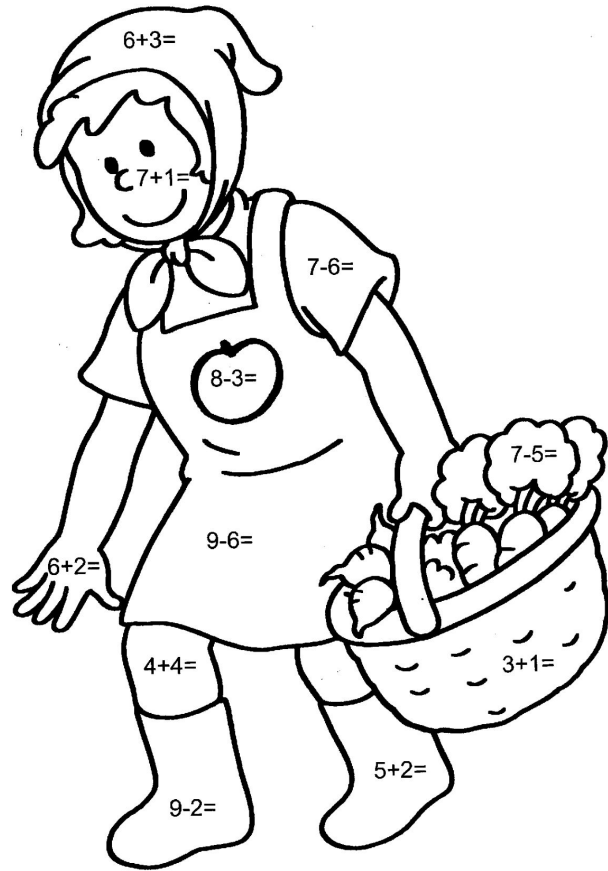
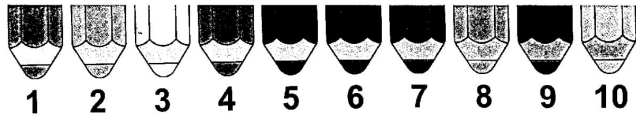

Leren lezen – rekenen – schrijven?

- Ja, indien kleuter dit zelf wil
  - Niet afremmen
  - Geen lesjes geven, wel aanbod waarmee kleuter zelf aan de slag kan + antwoorden op vragen
  - Schrijven: best drukletters of leesletters, geen schrijfletters (Lezen: alle soorten letters)
-
- Andere optie: een jaar vroeger naar eerste leerjaar

Opdrachten met letters of cijfers

ANNE

JAN

JANA

JANNE

JAANE

JADE

AAJN

AAJNE

AEJD

NAEN

NJA

NAENJ

Opdrachten met letters

- 'rotaspel'
- 'van beginnende geletterdheid tot lezen'
- letterpuzzelbladen van 'Klein maar fijn'
- 'zoekplaat' letters
- woordzoekers
- peuterboekjes
- kruiswoordraadsels
- woorden door elkaar gegooid
- woordenboekje per thema
- koffertje 'ik leer lezen'
- denksportboekjes
- materialen L1
- ...

Opdrachten met cijfers

- rekenkleurprenten
- 'roosterfiguren' (Eduforce)
- meetopdrachten
- grafieken
- scores
- koffertje 'ik leer rekenen'
- rekenpuzzels
- kaartspel 'om ter hoogst'
- denksportboekjes
- 'vormen, sporen en doolhoven'
- 'vormen, sporen en spiegelbeelden'
- 'kijk en vergelijk'
- materialen L1
- ...

Vragen?

Feit of fabel?

1. Als een CSFkleuter tevreden is met het standaard aanbod, moet je het toch verplichten om moeilijker opdrachten te doen, ook al heeft het kind daar zelf geen nood aan.
2. Laat kleuters toch gewoon spelen. Uitbreiding is pas nodig in de lagere school.
3. Bij een kind dat op sommige vlakken niet zo ver staat, geven we beter nog geen uitbreiding, maar gebruiken we de extra tijd om te werken aan de zwakke punten.
4. Soms gebeurt het dat wij niets merken in de klas, en dat de ouders toch aangeven dat hun kind meer uitdaging nodig heeft. Dat komt omdat sommige kinderen zich sterk aanpassen om niet op te vallen.
5. Ik bied heel wat smart games en spelletjes met letters en cijfers aan, maar er wordt niet naar omgekeken. Dus het is duidelijk dat dit kind geen nood heeft aan uitbreiding.
6. Dit kind wil al leren lezen en schrijven, dus ga ik dat aanbieden in mijn kleuterklas.
7. Een kleuter die te snel vooruitgaat en al met leerstof lagere school wil bezig zijn, kan je beter wat afremmen, anders wordt het later saai in de lagere school.
8. Materialen van een hogere kleuterklas lenen kan je beter niet doen, want wat moet die leerkracht dan aanbieden als dat kind daar later zit?
9. Een CSF kleuter kan je herkennen aan zijn goede prestaties.
10. Dit kind kan al heel veel, maar dat komt omdat de ouders er zo hard mee bezig zijn thuis.

Inspiratie

Nuttige literatuur

- ideeën per hoek:
bv. 'Kleuters die net iets meer kunnen'
- ideeën per thema:
bv. Pientere kleuters
- ideeën per ontwikkelingsgebied:
bv. Compact en rijk

Boeken rond Bloom

Nuttige websites (gratis!)

- Denksleutels:
  - <https://www.swvpo3006.nl/dit-zijn-denksleutels/> (uitleg en voorbeelden)
  - <https://mirandawedekind-online.nl/> (uitgewerkte voorbeeldjes)
- Mind-opdrachtkaarten
  - <https://www.hb-atelier.online/professionals/handige-tools/>
- Denkvierkanten
  - <https://www.vouwjuf.nl/denkvierkanten/>
  - www.google.be (zoek bv. op 'denkvierkanten kerst')
- Slim kleuteren (ideeën om bestaand materiaal te verrijken)
  - <https://onderwijsmaakjesamen.nl/slim-kleuteren-complete-reader/>
- Slimme kleuters
  - <https://slimmekleuters.nl/lesideeen/>

Lerende netwerken 2025-2026

- Schrijf je nu al in voor onze lerende netwerken van volgend schooljaar!
<https://www.projecttalent.be/ondersteuningsbeleid-csf>
- Aanbod voor kleuter, lager en secundair onderwijs
- Ankerscholen in alle provincies

